

ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ – СУЧАСНА ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЕКОНОМІКИ

Бабайлов В.К., к.е.н., доцент

Пахомова Л.В., асистент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. В сучасній економічній літературі спостерігається стійка тенденція зростання інтересу до глобальних проблем економіки (ГПЕ). Вона навіть поділяється на дві течії: саме на власне визначення глобальних проблем та на способи їх вирішення. При цьому визначається значна їх різноманітність. Проблеми визначення ГПЕ приділяють увагу й автори даної публікації. Вони вважають, що за всю історію господарської діяльності людства (від доантичної епохи і до сучасної) необхідно визначити чотири ГПЕ. Три перші з них були вирішені провідними країнами відповідної епохи. Так, *перша ГПЕ* існувала ще у доантичну епоху – це була проблема організації *всієї господарської діяльності* як єдиного, нероздільного цілого, тобто, без виділення в неї трьох основних елементів: економіки, інженерії, адміністрації (начальництва). *Друга ГПЕ* виникла в епоху античності як *виділення економіки* у господарстві і формування її основних понять. *Третя ГПЕ* виникла після промислової революції – це організація в економіці *гідного прибутку*. Перші дві ГПЕ і їх вирішення вже детально розкриті у двох відповідних публікаціях. Відносно третьої ГПЕ – вже підготовлена стаття для публікації. *Четверта*, сучасна ГПЕ – це проблема справедливого розподілення досягнутого провідними країнами світу *гідного прибутку* між *всіма* соціумами, це проблема справедливості у соціальній економіці. Справа в тому, що несправедливе розподілення демотивує персонал підприємств і знижує сам досягнутий гідний прибуток. Тому усунення несправедливості в розподіленні прибутку стає виключно *актуальною* проблемою. Але для досягнення справедливості необхідно спочатку визначити найважливішу складову цієї загальної проблеми – визначити само поняття «справедливість». Для цього авторами був зроблений огляд відповідних літературних джерел. При цьому було встановлено, що поняття «справедливість» визначили дві основні групи дослідників – це соціальні філософи і соціальні економісти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кропіткий і масштабний аналіз показав, що справедливість розглядалася протягом всієї історії людства. Так, навіть у Доантичну епоху ще Конфуцій розумів справедливим все те, що сприяє зміцненню централізованої влади правлячих верств [1].

Але найбільш повно справедливість і її інші конкретні фактори були визначені в Античну епоху; і до того ж спочатку тільки у соціальній

філософії, а значно пізніше (тільки у XX столітті), і у соціальній економіці.

Так, антична філософія визначала чотири конкретних фактори, називаючи їх як «...чотири моральних (гуманістичних) чесноти людини: мудрість, *справедливість*, помірність і мужність». Особливо широке поширення в античній філософії отримав основний з чотирьох зазначених конкретних соціальних чинників – це *справедливість*. Її навіть називали «золотим правилом» моралі, гуманізму та гуманності (практики гуманізму). Аристотель *справедливість* визначав як основу *права* [2]. *Справедливість* для нього – найважливіше поняття, без якого не може існувати ні громадянське, ні політичне життя.

Платон трохи інакше визначав місце *справедливості*; він розрізняв три людські, гуманістичні чесноти: *мудрість* (розумну частину душі людини), *мужність* (вольову частину) і стриманість (чуттєву частину). А ось *справедливість* він визначав як гармонійне поєднання цих трьох основних моральних ідеалів [3].

Згідно з Гесиодом, поняття *справедливості* означало міру [4].

Софісти були єдині в тому, що однозначно тлумачити добро, зло і *справедливість* неможливо, розмежовували «*справедливість за своєю природою*», тобто, за мораллю і «*справедливість по закону*», тобто за правом [5].

Демокрит підкреслював, що *справедливість* носить практично дієвий характер [6].

Епікур стверджував, що «...*справедливість* є результатом договору, укладеного між людьми, сенс якого в тому, щоб не шкодити один одному і не терпіти шкоди» [7]. «*Справедливість*» у Епікура, двоїста, вона має природну основу і в той же час визначається людськими відносинами, які зафіксовані в різних угодах соціально-морального порядку.

Подальший розвиток ідея *справедливості* отримала у юристів Стародавнього Риму, в тому числі у Цицерона. Цицерон виводив поняття *справедливості* з природи і розуму, обґрунтовуючи ідею природно-правової *справедливості*[8]. Таким чином, в Римі поняття *справедливості* перемістилося з області філософії в область правової діяльності.

Вчення про *справедливість* середньовічної епохи відрізняється від відповідних античних поглядів. Так, Фома Аквінський розрізняв два види *справедливості*: розподільну і вирівняну [9].

Далі, після промислової революції на зміну теологічному світогляду прийшов юридичний (правовий) світогляд. Так, Френсіс Бекон говорив, що «...“*справедливість* полягає в тому, щоб не робити іншому того, чого не бажаєш собі» [10].

Французький мислитель XVIII століття Ж.-Ж. Руссо (1712-78) вважав, що «...є одна абсолютна загальна *справедливість*, що виникає виключно з розуму і реалізована за допомогою законів» [11].

Але особливо важливий внесок в поглиблення розуміння справедливості, її ролі та місця зробили найвидатніші мислителі Кант (1724-1804), Юм і Бентам.

Юм вважав, що правила і норми виникають в суспільстві для вирішення неминучої утилітарної, практичної, життєво важливої задачі ненасильницького узгодження різноспрямованих інтересів. Юм вперше справедливість розуміє як підтримання *порядку* за допомогою цього балансу інтересів. Фактично саме Юм першим визначив, побачив сутність справедливості в порядку: «Бути справедливим означало дотримуватися загальноприйнятого порядку» [12].

Кант вперше виключно конкретно позначив справедливість як моральну і правову (мораль і право) [13]. На його думку, правова справедливість повинна насаджуватися в суспільстві примусовим чином; тільки в цьому випадку можна розраховувати на здійснення і моральної справедливості. Кантівський погляд прямо протилежний будь-якому вченню про природне право, яке підтверджує, що правова справедливість повинна ґрунтуватися на принципах божественної або моральної справедливості. Кінцева мета юридичної (правової) справедливості – зробити можливим здійснення моральної справедливості, однак юридична справедливість повинна захищати, а не примушувати до моральної справедливості. Саме і тільки в умовах юридичної (правової) справедливості людина вільна здійснити моральну справедливість. Ось де вперше встановлено зв'язок права, моралі, справедливості і свободи!

Бентам належав до зовсім іншої філософської традиції, ніж Кант, але позиції цих мислителів щодо юридичної справедливості, по суті, збігалися [14]. Завдяки Бентаму і Канту замість пошуку абстрактної і містичної формули справедливості як такої з'явився акцент на соціальній справедливості, економічній справедливості, політичній справедливості і юридичній справедливості. Вони не були згодні в визначенні того, що таке моральна справедливість, проте вони цілком погоджувалися, що юридична справедливість є передумовою моральної справедливості.

Шарль Луї Монтеск'є (1689-1755) французький філософ, правовід так розумів зв'язок права і моралі: «Не слідують законами (правом) досягати того, чого можливо отримати покращенням наживів (моралі)». На його думку у моралі почуття переважають логіку; у праві, навпаки, логіка переважає почуття [15].

Існують і багато визначень справедливості іншими видатними соціальними філософами. Однак, автори усвідомлено скорочують їх кількість, тому що для вирішення четвертої ГПЕ, достатньо обраних найбільш вагомих. Однак, автори вважають, що аналіз поглядів соціальних філософів на «справедливість» потрібно доповнити дослідженням розуміння «справедливості» також соціальними економістами, які «справедливість» вже пов'язували з вирішенням четвертої глобальної проблеми економіки – з проблемою саме справедливого розподілення прибутку підприємств. Серед них найбільший інтерес уявляють такі видатні соціальні економісти, як А. Сміт, Ф. Хайек, В. Ойкен [16-18].

Невирішені складові загальної проблеми. У цілому аналіз літературних джерел показав, що існує значна різноманітність розуміння «справедливості, як соціальними філософами, так і соціальними економістами. Це головна невирішена складова загальної проблеми справедливого розподілення прибутку підприємств.

Формулювання мети статті. Тому *метою* даної статті стало визначення основних аспектів справедливості. Задачі: визначення сутності справедливості; визначення змісту справедливості; узагальнення отриманої інформації щодо справедливості.

Методики дослідження: огляд літературних джерел, методика історичного-логічного Гегеля (коротко - методика Час), 2С70, ВСО, аналогія, поняття.

Виклад основного матеріалу дослідження. При вирішенні *першої задачі* (визначення сутності справедливості) було виявлено, що головний внесок у формування сутності справедливості внесли: найвідоміший соціальний філософ Давид Юм і соціальні економісти А. Сміт, Ф. фон Хайєк і В. Ойкен.

Вперше серед філософів саме Девід Юм (1711-76) визначив справедливість як порядок! Але й він не дійшов до розуміння, що це сутність справедливості.

Сміт був радикальним прихильником вільної (свобідної) ринкової економіки, а державі він відводив саму другорядну роль – роль «нічного сторожа» в соціальній економіці (СЕ) [16]. Але в контексті четвертої глобальної проблеми економіки (справедливості) нас цікавить тільки те, що саме Сміт сформулював концепції «економічної людини» і «*природного порядку*». У соціально-економічній концепції Сміта центральним поняттям є людина. Людину він розглядає з трьох точок зору: *моральної, громадської* (соціальної) і з чисто *економічної* (економічна людина – поняття, введене Смітом).

У *моральної* людині Сміт обґрунтовує *справедливим* надання людині свободи пошуку вигоди «... чому в кінці кінців, виграє все суспільство».

Людина за Смітом, є істотою *соціальною*, тобто вона живе в соціумі, взаємодіє з ним, повинна підкорятися певним нормам і правилам поведінки в громадянському суспільстві. Людина виконує і підкоряється й юридичним законам і цивільним інститутам, які прийняті в даній країні, традиціям і звичкам, виробленими всім попереднім розвитком. З точки зору сучасного рівня розуміння СЕ, в дійсності *моральний* аспект теж є формою соціального.

Фрідріх Август фон Хайєк (1899-1992) фактично ще більш радикально, ніж Сміт, ставився до ролі держави в СЕ; він – прихильник природного, стихійного, «*спонтанного порядку*» в ній [17]. Він ідеолог свободи названого їм «спонтанного порядку» в економіці. Хайєк доводить, що будь-яке зовнішнє втручання в «спонтанний *порядок*» ринку може лише підірвати його механізм і нашкодити економіці в цілому. Необхідно зауважити, що Хайєк фактично визначив *сутність* соціальної економіки як *порядок*, але і сам не помітив цього! Причина – методологічна категорія «сутність» їм не була усвідомлена і оцінена.

Вальтер Ойкен (1891-1950) теж прихильник вільної, свободній ринкової економіки, але заснованої не на «спонтанному порядку» Хайека, а на «соціально-економічному порядку» [18]. Ойкен дуже акуратно висловлювався про роль держави в соціальній економіці. Він, як і Хайек, був проти директивної економіки. Але на відміну від Хайека, він завжди підкреслював, що навіть вільна (децентралізована) ринкова економіка не повинна організовуватися стихійно, а свідомо формуватися державою, але в певному правовому полі. Ідеї Ойкена – це ідеї про розумний синтез, оптимум ринкового і державного регулювання економіки.

Підводячи підсумок поглядів на справедливість провідними соціальними філософами і соціальними економістами від Юма до Сміта, Хайека і Ойкена можна стверджувати, що в них існує загальне у розумінні справедливості – це порядок. Звідси випливає висновок, що порядок – це і є сутність справедливості. Наочним практичним прикладом справедливості, тобто, порядку є вчасна виплата заробітної плати – це дійсне справедливість і порядок одночасно.

При вирішенні *другої* задачі – визначенні змісту справедливості автори на основі узагальнення результатів аналізу літературних джерел прийшли до висновку, що у зміст (склад основних елементів) справедливості входять чотири елементи: *свобода, відповідальність, мораль і право*.

Необхідно відмітити й таку важливу властивість справедливості – вона виконує різні функції в різних сферах діяльності людства. Так, в соціальній економіці відбувається зародження, виникає необхідність справедливості; в соціальній філософії створюється дослідження, осмислення справедливості; в соціальній адміністрації і в соціальній інженерії – її використання, застосування.

Дані висновки не суперечать і майбутній (третій) парадигмі соціальної економіки, суть якої в необхідності знаходження оптимальності соціального і економічного, саме це сприятиме максимальної справедливості, максимальному порядку. Й навпаки, максимальна справедливість (порядок) – це і є оптимальність соціальної економіки!

Висновки з проведеного дослідження. Основні висновки як результат даного дослідження:

- Був проведений аналіз останніх досліджень і публікацій; він показав, що існує значна різноманітність розуміння саме поняття «справедливість», як головної складової проблеми справедливого розподілення прибутку підприємств.
- Визначена сутність справедливості як порядок.
- Встановлений зміст справедливості як склад таких чотирьох основних елементів: свобода, відповідальність, мораль і право.
- Акцентована увага і на такій властивості справедливості – вона виконує різні функції в різних сферах діяльності людства.

Автори вважають, що саме визначення основних аспектів справедливості сприятиме вирішенню головного у сучасній, четвертій глобальній проблемі економіки – справедливому розподіленню отриманого прибутку підприємств.

Перелік посилань

1. Ідеал людини в конфуціанській традиції: веб-сайт. URL: <https://ukrainian.cri.cn/141/2015> (дата звернення: 12.11.2025).
2. Основи правовладдя у правовому вченні Аристотеля : веб-сайт. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu> (дата звернення: 12.11.2025).
3. Вчення про право і державу Платона : веб-сайт. URL: <https://ru.scribd.com/document/> (дата звернення: 12.11.2025).
4. Гесиод про справедливість як міру : веб-сайт. URL: <https://www.google.com/search>
5. Етика софістів : веб-сайт. URL: <https://studentam.net.ua> (дата звернення: 12.11.2025).
6. До питання правової сутності справедливості: від ретроспективного бачення до сучасного розуміння: веб-сайт. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v5_2023/17.pdf (дата звернення: 12.11.2025).
7. Епікур про державу і право : веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/2269727/> (дата звернення: 12.11.2025).
8. Вчення Цицерона про право і державу : веб-сайт. URL: <https://studies.in.ua/shpora-ippu/695-vch> (дата звернення: 12.11.2025).
9. Тома Аквінський : веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 12.11.2025).
10. Просвітництво. URL: <https://studfile.net/preview> (дата звернення: 12.11.2025).
11. Суспільний договір та дискурси: веб-сайт. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org> (дата звернення: 12.11.2025).
12. Справедливість як принцип моралі : веб-сайт. URL: <https://www.combat-horting.org.ua/node/148> (дата звернення: 12.11.2025).
13. Кантівські погляди на право та мораль як складові верховенства права: веб-сайт. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/76.pdf> (дата звернення: 12.11.2025).
14. Утилітаристське вчення про державу і право Бентама : веб-сайт. URL: <https://studies.in.ua/shpora-ippu/> (дата звернення: 12.11.2025).
15. Шарль Луї де Монтеск'є : веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
16. Адам Сміт : веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 12.11.2025).
17. Теорія "спонтанного порядку" Ф. фон Хайєка https://stud.com.ua/47097/politekonomiya/teoriya_spontannogo_poryadku_hayyeka (дата звернення: 12.11.2025).
18. Теорія економічних порядків В. Ойкена : веб-сайт. URL: <https://epi.cc.ua/teoriya-ekonomicheskikh-poryadkov-oykena.html> (дата звернення: 12.11.2025).

References

1. The ideal of man in the Confucian tradition [Ideal liudyny v konfutsianskii tradytsii] : website, available at: <https://ukrainian.cri.cn/141/2015> (access date: 12/11/2025).

2. Fundamentals of rule of law in Aristotle's legal doctrine [Osnovy pravovladdia u pravovomu vchenni Arystotelia] : website, available at: <http://visnyk-pravo.uzhnu> (access date: 12/11/2025).
3. Plato's Doctrine of Law and State [Vchennia pro pravo i derzhavu Platona] : website, available at : <https://ru.scribd.com/document/> (access date: 12/11/2025).
4. Hesiod on justice as a measure [Hesyod pro spravedlyvist yak miru] : website, available at : <https://www.google.com/search> (access date: 12/11/2025).
5. Ethics of sophists [Etyka sofistiv] : website, available at : <https://studentam.net.ua>
6. On the question of the legal essence of justice: from retrospective vision to modern understanding [Do pytannia pravovoi sutnosti spravedlyvosti: vid retrospektyvnoho bachennia do suchasnoho rozuminnia]: website, available at : http://yurvisnyk.in.ua/v5_2023/17.pdf (access date: 12/11/2025).
7. Epicurus on the state and law [Epikur pro derzhavu i pravo] : website, available at : <https://studfile.net/preview/2269727/> (access date: 12/11/2025).
8. Cicero's teachings on law and the state [Vchennia Tsytsersona pro pravo i derzhavu] : website, available at : <https://studies.in.ua/shpora-ippu/695-vch> (access date: 12/11/2025).
9. Thomas Aquinas [Toma Akvinskyi]: website, available at : <https://uk.wikipedia.org/wiki> (access date: 12/11/2025).
10. Enlightenment [Prosvitnytstvo] : website, available at : <https://studfile.net/preview>
11. Social contract and discourses [Cuspilnyi dohovir ta dyskursy] : website, available at : <https://ukrayinska.libretexts.org> (access date: 12/11/2025).
12. Justice as a moral principle [Spravedlyvist yak pryntsyyp morali] : website, available at : <https://www.combat-horting.org.ua/node/148>(access date: 12/11/2025).
13. Kantian views on law and morality as components of the rule of law [Kantivski pohliady na pravo ta moral yak skladovi verkhovenstva prava] : website, available at : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/76.pdf> (access date: 12/11/2025).
14. Bentham's utilitarian doctrine of the state and law [Utylitarystske vchennia pro derzhavu i pravo Bentama] : website, available at : <https://studies.in.ua/shpora-ippu/> (access date: 12/11/2025).
15. Charles Louis de Montesquieu [Sharl Lui de Monteskie] : website, available at : <https://uk.wikipedia.org/wiki> (access date: 12/11/2025).
16. Adam Smith [Adam Smit] : website, available at : <https://uk.wikipedia.org> (access date: 12/11/2025).
17. F. von Hayek's theory of "spontaneous order" [Teoriia "spontannoho poriadku" F. fon Khaiieka]: website, available at : https://stud.com.ua/47097/politekonomiya/teoriya_spont (access date: 12/11/2025).
18. *The theory of economic orders by V. Oykena* [Teoriia ekonomichnykh poriadkiv V. Oikena] : website, available at : <https://epi.cc.ua/teoriya-ekonomicheskikh-poryadkov-oykena.html>(access date: 12/11/2025).

РЕФЕРАТИ ABSTRACT

УДК 330,83; 330,88; 172,12 JEL Classification M 11

Бабайлов В.К., Пахомова Л.В. ПРОБЛЕМА СПРАВЕДЛИВОСТІ – СУЧАСНА ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЕКОНОМІКИ

В сучасній економічній літературі спостерігається стійка тенденція зростання інтересу до глобальних проблем економіки (ГПЕ). Вона навіть поділяється на дві течії: на власне визначення глобальних проблем та на способи їх вирішення. При цьому присутня значна їх різноманітність. Автори даної публікації вважають, що за всю історію господарської діяльності людства необхідно визначити чотири ГПЕ. Три перших з них були вирішені провідними країнами відповідної епохи. Так, *перша ГПЕ* існувала ще у доантичну епоху – це була проблема організації *всієї господарської діяльності* як єдиного, нероздільного цілого, тобто, без виділення в неї трьох основних елементів: економіки, інженерії, адміністрації (начальництва). *Друга ГПЕ* виникла в епоху античності як *виділення економіки* у господарстві і формування її основних понять. *Третя ГПЕ* виникла після промислової революції – це організація в економіці *гідного прибутку*. Перші дві ГПЕ і їх вирішення вже детально розкриті у двох відповідних публікаціях. Підготовлена стаття відносно й третьої ГПЕ. *Четверта*, сучасна ГПЕ, як предмет даної публікації – це проблема справедливого розподілення досягнутого провідними країнами світу *гідного прибутку* між *всіма* соціумами, це проблема справедливості у соціальній економіці. Справа в тому, що несправедливе розподілення демотивує персонал підприємств і знижує прибуток підприємства. Тому усунення несправедливості в розподіленні прибутку стає виключно *актуальною* проблемою. Але для досягнення справедливості необхідно спочатку визначити найважливішу складову цієї загальної проблеми – визначити само поняття «справедливість». Для цього авторами був зроблений огляд відповідних літературних джерел. При цьому було встановлено, що справедливість розглядалася протягом всієї історії людства; її визначали дві основні групи дослідників – це соціальні філософи і соціальні економісти. Авторами проаналізовані погляди визначення справедливості соціальних філософів на таких історичних етапах, як доантичність, античність, середньовіччя, просвітництво. При цьому було встановлено, що майже всі провідні соціальні філософи вирішували проблему визначення справедливості, не пов'язувавши її зі загальною, глобальною проблемою розподілення прибутку. Значний внесок в розуміння справедливості зробили такі соціальні філософи, як Конфуцій, Аристотель, Платон, Гесіод, Демокрит, Епікур, Цицерон, Тома Аквінський, Френсіс Бекон, Жан-Жак Руссо, Кант, Юм, Бетам тощо. Особливо точно розуміння справедливості серед них зробив Юм. Він вперше справедливість визначив як порядок. При цьому автор вважає, що аналіз поглядів соціальних філософів на справедливість потрібно доповнити дослідженням розуміння справедливості і соціальними економістами, які справедливість пов'язували вже зі вирішенням саме четвертої глобальної проблеми економіки – с проблемою саме справедливого розподілення прибутку

підприємств. Серед них найбільший інтерес представляє визначення справедливості такими видатними соціальними економістами, як А. Сміт, Ф. Хайек, В. Ойкен. У цілому аналіз літературних джерел показав, що існує значна різноманітність розуміння «справедливості», як соціальними філософами, так і соціальними економістами. Це головна невирішена складова загальної проблеми справедливого розподілення прибутку підприємств. Тому **метою** даної статті стало визначення основних аспектів справедливості. **Задачі:** визначення сутності справедливості; визначення змісту справедливості; узагальнення отриманої інформації щодо справедливості. **Методики дослідження:** огляд літературних джерел, методика історичного-логічного Гегеля (коротко - методика Час), 2С70, ВЕО, аналогія, поняття. **Результати:** проведений аналіз останніх досліджень і публікацій щодо визначення справедливості показав, що існує значна різноманітність розуміння самого поняття «справедливість», як головної складової проблеми справедливого розподілення прибутку підприємств; визначена сутність справедливості як порядок; встановлений зміст справедливості як склад таких чотирьох основних елементів: свобода, відповідальність, мораль і право; акцентована увага на такій властивості справедливості – вона виконує різні функції в різних сферах діяльності людства. **Наукова новизна:** вперше встановлені основні аспекти справедливості: сутність, як порядок; зміст як чотири основні елементи – свобода, відповідальність, мораль і право. **Практична значимість** – саме точне визначення основних аспектів справедливості забезпечить вирішення сучасної, четвертої глобальної проблеми економіки – справедливе розподілення прибутку підприємств між усіма соціумами суспільства.

Ключові слова: справедливість; глобальні проблеми; прибуток; порядок; свобода; відповідальність; мораль; право; соціальні філософи; соціальні економісти.

UDC 330,83; 330,88; 172,12 JEL Classification M 11

Babailov V.K., Pakhomova L.V. THE PROBLEM OF JUSTICE IS A MODERN GLOBAL PROBLEM OF THE ECONOMY

In modern economic literature, there is a steady trend of growing interest in global economic problems (GPE). It is even divided into two: the actual definition of global problems and the ways to solve them. At the same time, there is a significant variety of them. The authors of this publication believe that for the entire history of human economic activity, it is necessary to define four GPE. The first three of them were decided by the leading countries of the respective era. Thus, the first GPE existed even in the pre-antique era - it was the problem of organizing all economic activity as a single, indivisible whole, that is, without distinguishing its three main elements: economy, engineering, administration (management). The second GPE arose in the era of antiquity as a separation of the economy in the economy and the formation of its basic concepts. The third GPE arose after the industrial revolution - it is an organization in the economy of a decent profit. The first two GPE and their solution have already been disclosed in detail in two relevant publications. An article has been prepared regarding the third GPE as well. The fourth, modern GPE, as the subject of this publication, is the problem of the

fair distribution of the decent profit achieved by the leading countries of the world among all societies; it is the problem of justice in the social economy. The fact is that unfair distribution demotivates the personnel of enterprises and reduces the profit of the enterprise. Therefore, the elimination of injustice in the distribution of profits becomes an extremely urgent problem. But in order to achieve justice, it is necessary to first define the most important component of this general problem - to define the concept of "justice" itself. For this, the authors reviewed relevant literary sources. At the same time, it was established that justice has been considered throughout human history; at the same time, it was defined by two main groups of researchers - these are social philosophers and social economists. The authors analyzed the views of the definition of justice of social philosophers at such historical stages as pre-antiquity, antiquity, the Middle Ages, and the Enlightenment. At the same time, it was established that almost all leading social philosophers solved the problem of defining justice without connecting it to the general, global problem of profit distribution. At the same time, such social philosophers as Confucius, Aristotle, Plato, Hesiod, Democritus, Epicurus, Cicero, Thomas Aquinas, Francis Bacon, Jean-Jacques Rousseau, Kant, Hume, Bentham, etc. made a significant contribution to the understanding of justice. And Hume made a particularly accurate understanding of justice among them. He first defined justice as order. At the same time, the author believes that the analysis of the views of social philosophers on justice should be supplemented by the study of the understanding of justice and social economists, who already associated justice with the solution of the fourth global problem of the economy - with the problem of the fair distribution of the profits of enterprises. Among them, the definition of justice by such prominent social economists as A. Smith, F. Hayek, and V. Oaken is of greatest interest. In general, the analysis of literary sources showed that there is a significant diversity of understanding of "justice, both by social philosophers and social economists. This is the main unresolved component of the general problem of fair distribution of the profits of enterprises. Therefore, **the purpose** of this article was to determine the main aspects of justice. *Tasks*: definition of the essence of justice; definition of the content of justice; summarizing the received information on justice. **Research methods**: review of literary sources, Hegel's historical-logical method (short - Time method), 2C70, VEO, analogy, concept. **Results**: an analysis of the latest research and publications on the definition of justice was carried out; he showed that there is a significant diversity of understanding of the very concept of "justice" as the main component of the problem of fair distribution of enterprise profits; the essence of justice is defined as order; the established content of justice as a composition of the following four main elements: freedom, responsibility, morality and law; emphasis is also placed on such a property of justice - it performs different functions in different spheres of human activity. **Scientific novelty**: the main aspects of justice were established for the first time: the essence, as an order; content as four main elements - freedom, responsibility, morality and law. **Practical significance** - the exact definition of the main aspects of justice will ensure the solution of the modern, fourth global problem of the economy - the fair distribution of the profits of enterprises among all societies of society.

Keywords: justice; global problems; profit; order; freedom; responsibility; morality; right; social philosophers; social economists.

Відомості про авторів / About the Authors

Бабайлов Василь Кузьмич – кандидат економічних наук, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: super_super-kod@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1451-7222>. Моб. (050) 139-27-76.

Babaylov Vasil – PhD, Kharkov National Automobile and Highway University, Associate professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Пахомова Людмила Володимирівна – Харківський національний автомобільно-дорожній університет, асистент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: lyudakada@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4449-2512>. Моб. (067) 391-33-92.

Pakhomova Lyudmila – Kharkiv National Automobile and Highway University, assistant professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.